

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. II. Quo Pretio res vendi possint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

stam vitæ sustentationem, bonam reipublicæ, aliumve honestum finem, erit bona, suppositâ semper æquitate ipsius lucri; quæ in cæcis titulis fundari potest.

12. *Qualiter clericis & monachis interdicitur.*
Nihilominus monachis & clericis, qui sacris sunt initiati (plerique Doctores cum *Lugo d. 26. s. 3. n. 26.* his accensent proventus de sufficienti beneficio, quorum mercatorum conquestus idcirco post mortem cedunt, spolio juxta Bullas Pontificias, secus quam patrimonialia aut aliâs justè acquisita) interdictum est per se negotiari, in pluribus canonibus, quos renovat *Tridentinum sess. 22. c. 1. de reform.* idque sub excommunicatione (ut patet c. 6. *No clerici vel monachi*) etiam ferendæ sententiæ. Ut ex gravitate poenæ, gravitatem culpæ colligant plerique Doctores contra *Caietanum* & quosdam alios existimantes prærequiri monitionem, aut aliâs contemptum vel scandalum. Quia tamen canones loquuntur de exsecræ negotiationem (quod frequentiam denotat) notant Doctores passim, non fore grave, & ex occasione interdum unus vel alter actus negotiationis fiat. Ratio autem præcepti est, quod dare se hujusmodi quæstibus sit indecens tali statui, & avertat à functionibus illum magis seu propriè concernentibus, subintque frequenter periculo variorum peccatorum.

13. *Quæ actiones affines sint iisdem permissæ aut interdicitæ.*
Nihilominus prædictos excusat gravis necessitas, puta si aliter sustentari nequeant. Deinde licitè aliqua sine intentione quæstus faciendi empta, postmodum incidente occasione vendunt, etiam cum lucro. Præterea licitum est prædictis emere materiam, ex qua conficiant artefactum, postea vendendum: hoc enim non est negotiari, sed exercere officium, quod & apud veteres Monachos usitatum fuit ac laudatum, ut sibi suisque inde victum compararent. Immo in Paulo Apostolo præcessit exemplum *Act. 18. & 20.* Insuper eis prohibitum non est proprios agros colere, pecora in suis prædiis alere, & ex eorum fructibus, uti & ex pecorum jam saginatorum venditione quæstum facere. Quamvis juxta Doctores communiter illicitè ad id prædia aliena conducant, quod etiam non sit propriè negotiari, tamen inhibetur in c. *Pervenit ex Concilio Carthaginensi l. 1. & c. Placuit ex Concilio Carthaginensi III. 21. q. 3.* Denique admittunt Doctores licitum esse prædictis negotiari per alias personas, v. g. habendo pecuniam depositam in societate mercatorum; adeoque verba strictè volunt esse intelligenda de negotiantibus per se vel per famulos conductos, sic ut ipsi clericis pondus sollicitudinis incumbat: accedente eo, quod ratio prohibitionis potissima ibi cesset, sollicitudo videlicet avertens ab officio proprio statui.

An possint negotiari per alios.

QUESTIO II.

Quo Pretiores vendi possint?

14. *Pretium aliud legitimum, aliud vulgare.*
Hoc habet gradus, scilicet minimum, medium, & maximum, & in finem.
Qualiter de his judicandum.
SUPPONO Pretium aliud esse legitimum, quod lege seu decreto Principis aut reipublicæ statuitur: aliud vulgare seu naturale, quod sine hujusmodi decreto communi æstimatione populi seu peritorum spectatis circumstantiis constituitur. Inter utrumque hæc est differentia, quod legitimum consistat in indivisibili, vulgare habeat gradus, summum, medium, & infimum; sic ut si medium sit v. g. decem, supremum justum sit undecim cum medio, infimum verò octo cum medio, vel circiter. In quo vix potest aliud certi statui, quam quod spectetur, quid passim fiat, seu quo pretio res aliqua apud partem notabilem emi aut vendi possit. Diversi enim diversimodè eandem rem æstimant etiam in iisdem circumstantiis. Soletque in rebus, quæ majoris sunt momenti, rariusque venduntur, esse plerumque non parva inæqualitas pretiorum. Immo etiam ex diverso vendendi modo diversum sæpè oritur pretium: & in quolibet vendendum, quo pretio res hujusmodi sine dolo seu fraude apud plures emi aut vendi possint seu soleant, puta sive in auctioibus, sive in officinis, sive in grosso seu magna quantitate, sive minutatim.

15. *Merces ultroneæ, seu quæ empta sunt sine pretio.*
Sic enim merces ultroneæ, seu quarum emptor quaeritur, censentur vilescere, & quidem juxta vulgatum apud plures Doctores Proverbium ad tertiam partem pretii (quod tamen satis generaliter prolatum videtur) præ iis, quæ sunt in manu periti mercatoris. Quo fit, ut in simili eventum à consueto pretio in tali emendi & vendendi modo non receditur, esto recedatur à pretio aliâs communi apud mercatores, & in ordinario eorum vendendi modo, pretium non sit censendum injustum, ut cum *Caietano, Joanne Medina, Soto, Navarro, Covarruvias* tradit *Molina Tr. 2. c. 348.* & alii passim. Quamvis fateatur *Lesius c. 2. d. 4. n. 25. Lugo d. 26. s. 4. n. 44.* & alii, posse ultroneos venditores exigere ordinarium pretiū, utpote justum, etiam alioquin non subeant labores & molestias, quas ij, qui sunt ex officio mercatores. Queniammodum & ij, qui vectigal defraudarunt, adeoque expensas illius non sustinuerunt, pretium ordinarium exigere posse censentur.

16. *In subbatione seu auctione publica frequenter pretium est multo vilius, infimo, aut carius summo, spectato appetitu & copiâ vel raritate emptorum.*
Unde in tali vendendi modo, seclusâ utrimque fraude, excedi posse usque ad medietatem justî alioquin pretii, v. g. ut quod valet centum ematur quinquaginta, aut vendatur centum quinquaginta, censet *Molina,*

Molina, Diana & alii passim. Pretium enim istud est velut extraordinarium, & utrimque fortuitum; taciteque saltem probatum à republica, communi usu & pari consensu. Esto respublice non approbaret læsionem ultra dimidium; quo casu aliàs, & juxta quosdam etiam hic concedit rescissionem. Tametsi Varii cum Lessio, & Pacinacina dicitur de contract. q. 2. p. 4. n. 21. putent excessum quemlibet, seclusà fraude, utrimque condonari. Fraudes porrò hæc vitandæ, occultatio vitii, subornatio fictorum licitatorum, qui augeant ultra pretium naturale, venditio ex industria facta à præcone absentibus emptoribus ut uni gratificetur, conspiratio opposita emptorum. Vide Lugo disp. 26. sect. 4. n. 45.

Quid de mercibus minutatim venditis.

17. Pretium legitimum quando servandum.

Insuper modus vendendi mercem minutatim generat aliam rationem pretii seu æstimationis; uti generalis usus seu praxis ostendit. Ubi tamen concurrat specialis labor in sic vendendo, periculum partialis saltem interitus vel deteriorationis paulatim mercibus obrepentis. Dicendum in primis servari debere pretium legitimum justè taxatum in favorem illius, cui lex favet, quando mercem non sunt notabiliter aliis meliores. Ratio est: quia respublica potest taxatione pretii legitimi præjudicare, & de facto præjudicat libertati privatorum ad petendum aliquoquin pretium aliquanto majus, præsertim in victualibus, ne monopolis & oppressioni iniquæ porta pateat. Quamvis Respublica providere debeat, ut non taxetur pretium minus vulgari seu naturali justo, saltem infimo, si in gratiam emptorum (uti fit regulariter) vel majus summo, si in gratiam venditorum (uti fit in constitutione censuum) aliàs enim fieret injuria five emptoribus, five venditoribus respectivè. Unde si fit exorbitans à latitudine totius justè pretii naturalis, censent plures detrahi posse vel addi, quod excedit vel deficit. Nihilominus (ut notat Lugo d. 26. sect. 5. num. 59.) non obstante jacturâ aliquo privatorum posset respublica exigente ita bono communi in casu extraordinariæ necessitatis, v.g. obsidionis, ne criatur periculum seditionis, taxare pretium annonæ infra justum infimum, quod aliàs ob parcitatem venditorum tali casu multum excreveret.

Si in cuius favorem.

Dixi servari debere in favorem illius, cui favet lex. Unde in emptione censuum, cum legitima constitutio non possit esse infra nummum v. g. decimum sextum, idque in gratiam venditorum, nequit creari ad nummum decimū quartum, bene tamen ad decimum octavum vel vigesimum. E contra si pretium legitimum modii frumenti sit vulgare medium, non potest quidem plus vendi, potest tamen vendi minoris, infimo scilicet pretio vulgari. Estque id ordinarium: cum taxetur ordinariè pretium,

ne in illo excedatur, non autem ut non infra descendatur.

Dixi etiam, quando merces non sunt notabiliter aliis meliores: eas enim vendens potest plus exigere, spectatâ æquitate. Sicut etiam posset iis de industria miscere viliores, quousque redigantur ad statum & qualitatem ordinariarum mercium, v. g. temperando vinum generosissimum, alio tenui: uti cum Lessio c. 21. dub. 11. n. 83. docet Lugo sup. n. 68.

Quando non.

Dicendum II. Quando non est pretium lege taxatum, exigi nequit majus summo, aut dari minus infimo: aliàs enim deesset æqualitas inter mercem & pretium. Deinde emptor non posset in similibus circumstantiis mercem tanti vendere, neque venditor tam vili pretio similem venalem reperire.

18. Vulgare quando servandum.

Si sit læsio intra dimidium justè pretii, subest in lædente peccatum, & quidem juxta certam & communem Doctorum sententiam cum obligatione restituendi (etsi ad hanc negandam inclinet Gerson Tr. de Contract. p. 2. prop. 11.) quæ fundatur in lege justitiæ exigente reparationem inæqualitatis. Et, ut regula Juris habet, nemo cum alterius detrimento est locupletandus. Leges, quæ in oppositum citantur, non concedunt probando, sed permettendo tamquam licitum impunè, seu non puniendo in foro externo deceptionem leviolem. Quæ si adeo exigua foret, ut additis conjecturis censeri possit condonari, jam cessat injuria. Aliàs locum habet quod dixit Apostolus 1. Thessal. 4. Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum. Quoniam vindex est dominus de his omnibus.

Læsio etiam modica est injusta restitutioni obnoxia.

In foro tamen externo regulariter non datur actio læsis intra dimidium justè pretii, idque etiam de Jure Canonico, ut constat ex c. Cum dilecti, & c. Cum causa, de Empt. & vendit. Læsis autem amplius datur actio ex l. 2. C. de rescind. vendit. ubi etsi sit casus decepti venditoris, idem tamen communi sententiâ est de emptore. Censetur porrò talis læsio; in venditore quidem juxta omnes, quando res valens 100. venditur infra 50. in emptore verò consequenter cum proportione, quando illa emitur ultra 150. ut similiter habet communis sententia contra Nonnullos existimantes requiri excessum ultra 200. Ratio est: quia inter emptorem, & venditorem est servanda æqualitas, quæ aliàs (ut patet) non servaretur. Deinde emptor sic esset læsus, non solum ultra dimidium, sed in duplo. Itaque etsi centum sint tantum dimidium ducentorum, tamen centū quinquaginta duo sunt justum pretium, & infra super plusquam dimidium ejusdem. Debet tamen respectu venditoris computari læsio infra dimidium justè pretii infimi, & respectu emptoris ultra dimidium justè pretii

19. In foro externo datur actio decepti ultra dimidium.

Quando censetur talis deceptio.

pretii summi (si de vulgari sermo sit) quod enim intra latitudinem totam iusti pretii est, non censetur læsio.

*Quamdiu
duret hac
actio ex iure
& moribus.*

Duratque hæc actio per se, ex parte læsi inspecto iure communi triginta annis *L. Sicut in rem C. de præscript. 30. vel 40. annorum.* Et si in variis regnis sit tempus restrictum: in Lusitania quidem ad quinquaginta, in Castella ad quatuordecim, in Gallia ad decem, ut refert *Castro Palao infra §. 15.* Similiter restrictio ad decennium facta est pro Belgio per Edictum Principum anno 1611. Plura de hac materia videantur apud *Castro Palao p. 17. per 15. Paragraphos.*

20.
*An titulus
augendi pre-
tium sit dam-
num vendi-
toris præ-
sumptum.*

Ex præmissa assertionem sequitur non excusari in stipulatione excessivi pretii ab iniustitia venditorem ratione damni, quod in anteriori mercium emptione aut vectura est passus v.g. ab hostibus, latronibus, periculis maris &c. quod utique communiceari non debet emptoribus cum eorum gravamine. Quamvis fieri posset, ut generalius aliquod onus vel damnum, quatenus causaret mercium raritatem aut eas communiter afficeret, augeter similiter earumdem pretium. Similiter non excusatur peculiaris propensio, utilitas aut necessitas emptoris: quæ dum non est communis, non auget utique communem rei æstimationem seu pretium. Estque etiam utilitas propria ipsi emptori. Nullus autem vendere potest quod suum non est. Quæ in re frequenter peccatur. Et si communis utilitas rei, v.g. idoneitas loci, ad quæstum seu mercaturam, reddat illam communi æstimatione cariorem.

*An propen-
sio aut uti-
litas empto-
ris.*

21.
*An hic sciens
excessum
censetur
condonare.*

Quod si tamen emptor sciens excessum injustum pretii, mercem nihilominus habere velit, nullo metu aut necessitate adactus, censetur *Navarrus, Saa, Molina, &c.* alii apud *Diana p. 5. Tr. 14. Resol. 39.* præsumi posse, quod velit donare excessum pretii; secus si ex necessitate. Verum & aliàs id generaliter non videtur verum: cum sæpe det emptor excessum, sive ex affectu speciali erga mercem, sive quia vult evitare molestiam licitandi, animo emendi, non donandi: sicut qui ut evadat molestiam mutuantis, stipulatur usuras. Tametsi interdum videatur ex peculiaribus conjecturis præsumi posse donatio, attentâ magnificentiâ emptoris, amicitia vel consanguinitate venditoris, aliisque circumstantiis seu signis.

22.
*Quibus de
causis possit
res vendi
pluris quam
valeat.*

Potest nihilominus res vendi pluris, quam valeat, si multum intersit venditoris illam retinere, nec tamen eâ emptor carere possit: potest enim venditor se servare indemnem. Immo huc referunt *Joannes Medina, Navarrus, Bonacina d. 3. de contract. quest. 2. p. 4. n. 15.* & plures alii, specialem venditoris erga rem, v.g. à parentibus relictam, affectum, ac de ea delectationem, quæ se privet in gratiam emptoris; hoc sal-

tem monito ac augmento pretii, qui forte alibi minori pretio comparare posset rem sibi æquè utilem. Idque locum habet juxta *Bonacina*, et si pretium foret à lege taxatum, utpote in cuius taxatione non fuit habita ratio damni aut incommodi specialis Obvenientis venditori ex carentia rei. Unde etiam si rem erat servaturus in aliud tempus, quo pluris erat valitura, potest hoc damnum æstimare, ut patet ex *c. In civitate & c. Naviganti, de Usuris, de tracta æstimatione custodiæ, periculi, deteriorationis mercis. Vide Bonacina d. 3. de contract. q. 2. p. 4.*

Quæri specialiter solet, an liceat augere pretium, si res vendatur credito seu dilata solutione? Et quidem constat posse, intra latitudinem pretii iusti manendo, exigi summum. At non posse idcirco præcisè ultra summum pretium vendi, est communis Doctorum sententia; quæ aperte patet ex *c. Consuluit, de Usuris.* Ibi enim intervenit implicitum mutuum pecuniæ creditæ, adeoque licet rem usurarium, si alii tituli desint. Nihilominus possunt concurrere, & plerumque concurrunt alii tituli justificantes, dum tamen non nimium æstimentur, puta periculum non obtinendi in toto vel in parte solutionem, vel non nisi cum difficultatibus & expensis; lucrum cessans, quia videlicet mercatores pecuniam præsentem mox ad quæstum applicarent, non sinendo esse otiosam, debitaque contracta, unde interesse pendunt, solverent, &c. Accedit, quod modus credito vendendi solet augere commune pretium, saltem in tali vendendi modo, quatenus auget numerum & appetitum emptorum: ut patet, dum merces ex India seu aliis longinquis partibus in magna quantitate, simul ad Emporia veniunt, & mox creduntur in varios mercatores distrahantur: id enim scientes emptores in majori copia accurrunt, quam si paratâ pecuniâ venderentur.

Simili ratione solent in emptione, quæ pretio minori, quam sit infimum, sit anticipatâ solutione, estque adeo implicitum mutuum, plerumque concurrere alii tituli excusantes ab iniustitia, quæ alioquin inesset, veluti in palliata usura. Addit *Lesius c. 21. dub. 7.* merces non præsentem neque paratas communi iudicio minus valere. Quod tamen improbat *Wiggers c. 5. dub. 8.* si seponantur alii tituli, quod scilicet huiusmodi merces soleant esse diversis periculis obnoxia, & emptoribus adducere incommoda.

Quæri etiam posset, an chirographa seu obligationes possint emi minoris, quam sit summa capitulis? Resp. Aff. ordinariè loquendo, ob dubietatem & difficultatem solutionis; simileque titulos ordinariè huiusmodi annexos, quanti minoris prudentum iudicio idcirco veniunt æstimanda.

23.
*An ob illam
tam solutio-
nem possit
res carum
vendi.*

24.
*An minus
pretio ob
anticipatam
solutionem.*

25.
*An obligatio-
nes possint
emeri minoris
summi, quam
sit capitalis.*

manda. Secus est iuxta communioem & verioem (teste *Maldero Tr. 5. c. 2. dub. 5.*) Doctorum sententiam, contra *Ciceranum* & nonnullos alios, si omnia incommoda abint, cum ibi involvatur implicitum mutuum, nec appareat praetextus emendi minoris, quam dilata solutio debiti empti; qua ratione etiam mutans praetendere poterit, actionem suam in mutuatarium minus valere, quam id quod ei in paratis praestitit.

26. Quid censuram de libranzia militarium.

Quantum ad chirographa seu libranzias militares, consentiunt quidem Doctores, non posse pretio diminuto, puta circa vel infra dimidium, emi ab iis, qui sunt causa difficilis solutionis, quibusque ex officio incumbit solutio, ut sunt internum officiales & quaestores Principum. Alii tamen ordinariè eas sic emere possunt, juxta Doctores communiter. Quod si vero quis ratione specialis gratiae aut necessitudinis cum Principe vel ministris foret securus de solutione facile obtinenda, adhuc videtur juxta *Molina, Lessium* & alios posse ab illo hujusmodi chirographa emi minoris: eò quod dum venalia proponuntur, pretium illorum pendeat non ex commo- dolo particulari unius, sed ex communi aestimatione, qua aestimantur, si in publico foro venderentur: esto venditores non teneantur attendere difficultatem solutionis, adeoque possint tanti vendere, quantum offertur sub lato dolo, ut habet consuetudo. Nihilominus oppositum satis probabiliter tradit *Malderus sup. Wiggers Tr. 5. c. 5. dub. 9.* & alii. Esti per modum donationis remuneratoriæ non raro concedatur lucrum inde proveniens, praesertim cum alias non sit spes aliquid obtinendi, neque alter obligetur operam & auctoritatem suam interponere. Alias non parum urgent hic, quæ ex communi sententia praemissa sunt *num. preced.* Vide *Wiggers*.

27. Quando vendi rem nomine alterius designato pretio, possit incrementum aut decrementum ejusdem sibi retinere?

Quæritur denique an famulus, seu qui rem nomine alterius designato pretio vendendam aut emendam suscipit, possit incrementum aut decrementum ejusdem sibi retinere? Resp. Dubium non esse, quin possit, si dominus satis aperte significet se residuum dandi vel accipiendi pretii, alioquin justè, ei cedere. Quod censetur tacite facere juxta *Conradum, Navarrum* & alios; quos refert & sequitur *Castro Palao d. 5. p. 16.* qui commissionem dat proxenetæ, nullo alio ei assignato aut dato stipendio laboris ac diligentiae; nisi forte excessus esset exorbitans pretium diligentiae. Quod etiam cessat, ubi proxenetæ sciunt se habent determinatas suas provisiones, uti vocant.

Quando non possit.

Alias autem non potest id fieri, non solum si dominus commiserit, ut res vendatur quanti potest, vel nullum pretium designaverit; sed etiam si simpliciter commi-

serit rem vendi designato pretio. Designatio enim ista pretii solum facta est, ne res vendatur infra: adeoque non est titulus, quo exco, justè retineri possit. Confirmatur: quia vel tenebatur alter ad istud officium praestandum vi famulatus, & sic patet non esse rationem retinendi excessum: vel non tenebatur. Et tunc si gratis se istud praestare significaverit, non est locus compensationi; quæ non datur, ubi debitum justitiae non intercedit; sed solum manet in altero obligatio gratitudinis. Si animo obtinendæ satisfactionis officium esset praestitum & acceptum, adhuc non patet via occurræ compensationi, dum potes ratione gesti negotii urgere & obtinere solutionem.

Non etiam facile uluvenire potest, quod habet *Lessius c. 27. dub. 19.* posse famulum sibi rem emere designato pretio, dein alteri carius vendere suo nomine. Nam diligentiam oportebat ab eo praemitti in alio emptore quaerendo, qui plus offerret, eique res vendi, ne infideliter negotium domini agere convincatur. Quem si invenire non potuit, non est verisimile, quod veller eam sibi emere, qui proinde ex propriis solvere domino deberet, & periculum totum rei, si interim quocumque casu pereat, in se suscipere. Unde quando non constat de hujusmodi intentione, aut de alia expressa voluntate emendi sibi, censendum est eam non adfuisse.

28. Consideratio Lessii expenditur.

Facilius tamen posset id habere locum in casu, quo commissione facta de re certo loco vendenda, famulus eam sibi emeret pretio ab aliis oblato, dein ad alium locum transferret, ibidem carius venditurus. Quo casu etiam citra hanc viam juxta plures Doctores locus esset pretio industriae singularis, qua patitur compensationem se dignam, uti observat *Navarrus, Ledesma, Saa, Molina, Salas*, prout refert & sequitur *Castro Palao sup.*

Eadem est ratio de commissa alteri emptio, sive non determinato pretio, sive etiam certo designato, sed ultra quod non procedatur; nisi forte concurrat titulus specialis industriae.

29. Conformiter procedendum in commissa alteri emptio. Casus concernens proxenos expenditur.

Huc spectat casus non rarus apud factores, quibus v. g. pannus committitur emendus: hos enim moralem oportet praestare diligentiam, ut quoad fieri potest, vilius emant, neque decrementum pretii sibi retinere possunt. Quod si vero sincerè procedant, quasi in proprio negotio, & mercator in gratiam eorum, quod ipsius officinam frequentent, partem pretii remittat, eamque se iisdem donare affirmet, possunt quidem spectato rigore justitiae id sibi retinere. In praxi tamen id plerumque periculosum & difficile est, ut notat *Molina d. 363.* eò quod plerumque possent alibi simili pretio emere, quodque non raro

rard ista condonatio eis præteritur, ne nimium licentur, sed facile convenient de pretio, spe lucri donandi: qui proinde liberalius de alieno solvunt, quod ipsis postea donetur.

30. *Æstimatio seu pretium mercium* crescit primò, ex parte ipsius pecuniæ, dum scilicet est illius abundantia, quæ eam facit viliores, & consequenter ut plus debeat pecuniæ pro merce (cujus alioquin proprius valor non auget) dari. Unde pro eodem summo plus mercium accipitur, ubi est pecuniæ raritas, quàm ubi abundantia. Secundò ex parte ipsarum mercium crescit pretium ob earum raritatem (quæ mater caritatis) junctam communi appetitui, seu copiæ emptorum, v. g. ob novitatem, antiquitatem, singularem bonitatem in ordine ad victum, ornatum vel delectationem: inde enim consequenter fit, ut simile pretium ab aliis recuperari queat. Sicut è contra vililitatem pretii inducit mercium abundantiam, & emptorum raritatem, seu non appetitum.

31. *Res valde rare*, ut sunt quædam gemmæ, antiquæ statuæ seu picturæ, falcones singulariter edocti &c. possunt vendi, quanti æstimare vult venditor, & offerre emptor ad delicias seu curiositatem comparare volens? Affirmant multi gravissimi Doctores signanter *Sorius, Saa, Valentia, Reginaldus* quos citat & sequitur *Diana P. 1. Tr. 8. Resol. 56.* & plures alii. Fundamentum est, quòd res istæ carere videantur determinato aliquo pretio, sive legitimo, sive vulgari, adeoque relicta appareat æstimationi contractuentium. Sic ut maximè in his verificetur vulgatum illud (quod ex *L. 1. §. Si heres ad S. C. Trebellian.* circumferri solet) *Tantum valet res, quantum vendi potest.* Verùm et si pretium istarum rerum habeat latitudinem valde magnam, ideoque non facile damnandum sit de iniustitia (quod etiam locum habet in fructibus valde præcociibus per specialem industriam procuratis) indubiè tamen non habet certitudinem infinitam, ut proinde multè omnem rei æstimationem excederet, qui pro flore v. g. rariori integrum regnum offerret. Quocirca *Molina, Malderus, Lessius, Hugo* & alii passim censent similitum rerum pretium esse desumendum ab æstimatione, quæ circa tales res, consideratà raritate & aliis circumstantiis habetur ab iis, qui similes emere & tractare solent, & absque exorbitanti passione procedunt: sic ut illud ipsum censendum sit justum: quo proinde emptor putatur mercem emptam rursus posse vendere.

QUÆSTIO III.

An Vitium Mercis à Venditore, & Valor ab emptore sint apertendi?

CONSTAT vitium afficiens ipsam rei substantiam moraliter spectatam esse manifestandum: aliàs enim vitiatum seu nullus est contractus. Varii tamen Doctores tenent, contractum fore validum & justum, quando una substantia venditur pro alia quæ bona & utili emptori ad finem suum. Similiter si vitium sit in quantitate, puta numero, pondere vel mensura; aut in qualitate, puta si pecus sit morbidum, vinum aciescens seu fugiens &c. indubiè etiam committitur iniustitia, si vendatur perinde ac si justa quantitas aut qualitas adesset: sic ut consequenter ad excessum pretii restituendam venditor indubiè sit obligatus. Quòd verum est, et si ipse vitium ignoraverit; cum nihilominus subita materialis iniustitia, post detectionem tollenda, in quantum pretium exstat, aut inde factus est ditior. Si tamen res fuerit bona fide vendita talis qualis fuerit, in quantum emptori suspitione vitii & diminutò pro rata pretio, indubiè justus est contractus, & in debita æqualitate fundatus; eritque bona fortuna alterutrius, prout vitium subfuerit aut defuerit.

Vitiolæ porrò mercis pretium, et si occultum sit vitium, illud censetur, quo passim res vendi posset detecto vitio. Quare non licet pretio ordinario vendere creditum cujus debitor occultè non est solvendo: est enim gravissimum mercis vitium, quo detecto multò minor vendetur. Creditum namque illud omni valore (qui ex ordine ad debitorem habentem unde solvat sumitur) privatum est, sic ut sit infirma mercis intus marcidæ, & si secundum externam apparentiam probæ.

Quòd si venditor concius defectus futuri proximi mercis vendiderit, esto in pretio, tenetur etiam ad reparationem damnorum ex re defectuosa emptori obviandum, veluti eorundem causa per iniustam deceptionem. Idemque habetur *L. Julianus de 13. ff. de act. Empti.* Hoc modo obligatur, si loco medicamenti præscripti vendat emortua, vel alia, ex quibus perseveret vel crescat infirmitas: si vendat semina emortua, ex quibus non nascatur fructus sperati: si vendat equum defectuosum, ex quo retardatur non sine damno & expensis in persecutioe cepti itineris &c. Quòd locum habet, et si vitium satis pateat, dum tamen advertitur non sciri ab emptore. Hujusmodi quoque vitium generatim censetur, quando res est inutilis ad finem, ad quem emitur. Unde si emptor indicet se querere vinum ad fer-